

Д.М. Супрун

suprun.d@nubip.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-4725-094X>

М.О. Супрун

suprun62@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4198-9527>

Т.Г. Харченко

tamara.kharchenko88@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4239-3434>

В.М.СИНЬОВ ТА ПЕНІТЕНЦІАРНА НАУКА І ПРАКТИКА

(до 85-річчя від дня народження)

В статті проаналізовано і подано науково-практичний внесок відомого вітчизняного вченого академіка В.М.Синьова та його наукової школи в розвиток пенітенціарної науки і практики. Розглянуті питання педагогіки співпраці в ресоціалізації засуджених, пенітенціарної дефектології та психології, формування особистості офіцера правоохоронних органів, психологічної служби в пенітенціарній системі.

Ключові слова: пенітенціарна педагогіка, пенітенціарна психологія, ресоціалізація, педагогіка співпраці, пенітенціарна дефектологія.

Постановка проблеми. Вітчизняна психологія та педагогіка має всі підстави для того, щоб виділити ряд видатних імен вчених, які визначають їх сучасний стан і слугують орієнтиром для майбутнього. Ім'я доктора педагогічних наук, професора, академіка НАПН України, заслуженого юриста України Віктора Миколайовича Синьова належить до цієї когорти вчених-новаторів. Сфера наукових інтересів дослідника завжди відзначалася особливо широким спектром. Науково-практичний внесок Віктора Миколайовича в пенітенціарну науку і практику вагомий, тому сучасні науковці та практики не тільки пенітенціарної системи, а і освітянської повинні застосовувати теоретичні та практичні доробки академіка в своїй діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Українські вчені Д.М.Супрун, М.О.Супрун, С.В.Федоренко, Т.Г.Харченко, Л.Г.Чепурна, М.К.Шеремет досліджували внесок наукової школи В.М.Синьова і його особистий вклад у розвиток вищої освіти, спеціальної педагогіки і психології. Вагому науково-практичну значимість для педагогічної теорії та практики мають результати досліджень вченим різних аспектів соціалізації учнів із особливостями розумового розвитку та особливостей підготовки фахівців для спеціальної освіти та офіцерів правоохоронних органів у вищих навчальних закладах. Дука О.А., Бойко-Бузиль Ю.Ю., Каплієнко А. І., В.І.Кривуша, В.С.Медведєв, Д.М.Супрун, М.О.Супрун, Т.Г.Харченко вивчали науково-практичний доробок академіка в сфері пенітенціарної науки і практики. В.М. Синьовим та його учнями здійснено радикальні зміни в переосмисленні теоретичних і практичних засад пенітенціарної педагогіки, яка з виправно-трудова педагогіки стала педагогікою каяття – пенітенціарною.

Мета статті – можливість здійснити аналіз науково-практичного внеску відомого українського вченого академіка В.М.Синьова та його наукової школи в розвиток пенітенціарної науки і практики.

Виклад матеріалу дослідження. Віктор Миколайович Синьов ще в молодому віці стрімко увійшов у когорту кращих фахівців корекційної педагогіки колишнього Радянського Союзу, закінчивши дефектологічний факультет КДПІ імені М.О. Горького та аспірантуру Інституту дефектології АПН СРСР. Його дослідженням завжди характерні такі ознаки, як високий рівень теоретичного компоненту, а також їхня всебічна практична спрямованість. Поряд із проведенням широкомасштабної дослідницької роботи, спрямованої на вдосконалення корекційно-виховного процесу спеціальних шкіл, В. М. Синьов у 60–70-ті рр. проявляє себе талановитим організатором підготовки педагогічних кадрів, працюючи доцентом, заступником декана дефектологічного факультету столичного педагогічного інституту.

Особливими науковими здобутками В. М. Синьова характеризується його робота у відділі дефектології НДІ педагогіки України. Важливою науково-практичною значимістю для педагогічної теорії

й практики стали результати досліджень вченим різних аспектів соціалізації учнів із особливостями розумового розвитку. Новим етапом у науково-педагогічній діяльності вченого став його прихід у колектив Київського Інституту внутрішніх справ при НАВСУ, в якому він пройшов шлях від доцента кафедри психології та педагогіки до першого проректора з навчальної роботи, завідувача кафедри правової та соціальної педагогіки. Органічно продовжуючи розвивати вивчення методологічних і практичних основ дефектології, дослідник спільно із своїми колегами, за більш ніж двадцятирічний творчий шлях, заклав основи нових наукових напрямків у психолого-педагогічній науці. Серед вагомих здобутків вченого, необхідно наголосити на тому, що ним та під його науковим керівництвом було зроблено радикальні зміни в переосмисленні теоретичних та практичних засад пенітенціарної педагогіки, яка з виправно-трудоваї педагогіки стала дійсно педагогікою каяття – пенітенціарною. Завдяки зусиллям В. М. Синьова та його колег-однодумців О. В. Беци, Г. О. Радова, О. П. Северова, В. В. Сулицького, Д. О. Ніколенка, С. І. Жеваги, В. І. Кривуши, В. І. Ковальця, В. М. Любченка та інших було започатковано основи сучасної не тільки пенітенціарної педагогіки, а й всієї пенітенціарної теорії та практики. Характерною рисою його педагогічних поглядів у сфері пенітенціарної педагогіки стало те, що він розглядає побудову взаємодії персоналу установи виконання покарань і засудженого з позицій педагогіки співпраці.

Новаторство педагогіки співпраці, на думку вченого, проявляється перш за все в тому, що воно сприяло “олюдненню” особистості людини, яка переступила межу закону. Подібне бачення взаємодії педагога пенітенціарної установи та засудженого вимагає від першого психологічного налаштування на якісно новий тип стосунків, який зобов'язує до чіткого дотримання певних психологічних установок, а другого – щирого бажання змінити своє життя на краще. До цих психологічних установок, що слугують запорукою реалізації педагогіки співпраці в місцях позбавлення волі В. М. Синьов відносить:

- на упереджуючу увагу до особистості будь-якого засудженого з усіма його складностями, протиріччями (що протистоїть тенденції до запрограмованого відторгнення засудженого з боку співробітників);
- на пошук позитивного в особистості та опору на нього в процесі ресоціалізації;
- на оптимістичний прогноз в оцінці перспектив особистісних змін засудженого;
- на емпатичне (співчуваюче) розуміння засудженого і його психічного стану, що передбачає вміння “подивитися на світ з позиції іншого”;
- на відкрите, довірливе спілкування із засудженими;
- на надання йому для подолання труднощів, досягнення успіху в різних видах і ситуаціях життєдіяльності, корекції статусу особистості в соціальному оточенні;
- на глибинне вивчення і розкриття справжніх мотивів і зовнішніх обставин, що викликають вчинки і дії засудженого, з урахуванням його характерологічних здібностей і прийняття на цій підставі оптимальних психолого-педагогічних рішень.

Запропоновані В. М. Синьовим ціннісні компоненти (установки) педагогіки співпраці, знаходяться в безпосередній єдності з її технологічними компонентами, тобто володінням персоналом пенітенціарних закладів певними різноманітними способами здійснення професійної психолого-педагогічної діяльності, спрямованої на всебічне вивчення та ресоціалізацію засуджених. Професором В. М. Синьовим було запропоновано оригінальні підходи до реалізації традиційних методів роботи із засудженими (бесіда, спостереження, узагальнення незалежних характеристик, вивчення документації, анкетування, аналіз продуктів діяльності тощо), а також психолого-діагностичних методик, що цілком можливо адаптувати до умов роботи співробітників установ.

Важливим науково-практичним досягненням В. М. Синьова стало і те, що ним спільно із В. І. Кривушею було проведено дослідження стосовно творчого запровадження в практику діяльності виховних колоній для засуджених підлітків педагогічної спадщини А. С. Макаренка. Для гуманізації діяльності виправних установ і підвищення ефективності процесу виправлення злочинців у сучасну пенітенціарну педагогіку і виховну роботу з засудженими в установах вноситься, як зазначають ці науковці, низка принципово нових положень. Це, передусім, подолання деформації у взаємовідносинах співробітників-вихователів і засуджених, тобто формування та реалізація таких особистісних установок суб'єктів виховної системи щодо її об'єктів, як шанобливе ставлення до особистості кожного засудженого, пошук позитивного в особистості та опора на нього в педагогічному процесі; емпатичне

розуміння особистості та її емоційного стану; створення для засудженого реальних перспектив поліпшення свого становища (соціального статусу); відкрите довірливе спілкування і контактна взаємодія; надання засудженим психологічної та іншої допомоги для подолання труднощів у різноманітних ситуаціях, оптимістичний прогноз в оцінці перспектив позитивних змін в особистості; активізація самосвідомості особистості й апеляція до її інтелектуального потенціалу; зміцнення й розширення позитивних соціальних зв'язків засуджених, самокритичний аналіз і самокорекція вихователем власної особистості та діяльності.

Всебічне вивчення В. М. Синьовим і вченими КІВС практики роботи пенітенціарних установ свідчить про можливість формування колективістських взаємовідносин у середовищі засуджених. Для цього, на їх думку, потрібно структурно реорганізувати формальні утворення на основі ідеї А. С. Макаренка про первинний колектив, педагогічне керівництво ним, його функціонування та розвиток. Актуальним у цьому плані є і Макаренківські положення про активізацію різноманітних видів соціально корисної колективної діяльності, посилення її особистісного смислу, творчої спрямованості та самостійності, розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин. На практичне підтвердження вчення А. С. Макаренка педагогами КІВС – на той час єдиного в Україні вищого навчального закладу пенітенціарної системи – було проведено спеціальні дослідження ефективності діяльності виховних колоній, де неповнолітніх засуджених залучали до різноманітної соціально корисної та особистісно-значущої колективної творчої діяльності, яка вимагала від них співчуття, милосердя, доброти і відповідала їхнім віковим та індивідуальним особливостям, запитам та інтересам. Це, наприклад, шефство над будинками для сиріт і дітей, які втратили батьківську опіку, навчання національних ремесел, підготовка до звільнення й майбутнього сімейного життя тощо. Дослідження показали: чим багатший зміст і різноманітні форми й методи перевиховання неповнолітніх, тим швидше відбувається їхня ресоціалізація. Значення при цьому має єдність виховних впливів на інтелектуальні, емоційно-вольові, ціннісно-мотиваційні компоненти їхньої свідомості та поведінки.

Глибоко вивчаючи психолого-педагогічні аспекти діяльності виховних колоній, В. М. Синьов, як вчений-дефектолог, насамперед прагнув вивчити широкий спектр вихованців із особливостями фізичного та психічного розвитку. Результатом цих багаторічних досліджень стала низка наукових праць, що ґрунтувалися на методологічній та пенітенціарній теорії. Всебічне вивчення підлітків, а згодом і дорослих засуджених з тими чи іншими особливостями психофізичного розвитку, дало змогу В. М. Синьову та його колегам О. П. Северову, Д. О. Ніколенку, А. С. Рождественському та іншим заявити про створення нового наукового напрямку, що інтегрував у собі найсучасніші досягнення пенітенціарної та дефектологічної науки – пенітенціарної дефектології. Помітним явищем у розвитку цієї галузі знань був вперше у колишньому Радянському Союзі захист під науковим керівництвом академіка В. М. Синьова кандидатської дисертації О. Д. Гришко, яка була присвячена всебічному вивченню мотиваційної сфери розумово відсталих засуджених підлітків. Значимим успіхом вченого стало і дослідження його учениці Т. Г. Харченко з питань пенітенціарної психології, щодо особливостей психологічного супроводу розумово відсталих засуджених та засуджених з порушеннями особистості й поведінки в процесі їхньої ресоціалізації.

Будучи людиною високої загальної та педагогічної культури В. М. Синьов постійно і особливо відповідально ставиться до формування особистості офіцера правоохоронних органів. Бачення офіцера людиною, що є носієм високої моралі спонукало В. М. Синьова спільно з В. С. Медведевим вивчати протягом тривалого часу прояви професійної деформації в співробітників органів внутрішніх справ. Професійна деформація – явище, яке має для людини руйнівний всепроникаючий характер, що врешті-решт призводить до професійної непридатності правоохоронця.

Дослідженню цих проблем, а також вивченню питань недопущення професійної деформації й було присвячено першу в Україні докторську дисертацію із юридичної психології В. С. Медведева, наукове керівництво якою здійснював професор В. М. Синьов. Доречно буде зазначити, що кількість докторських та кандидатських дисертацій із різних галузей права, педагогіки та психології, що були виконані під керівництвом вченого сягає вже ста.

Однією з важливих умов недопущення профілактики професійної деформації, на думку вченого, є педагогічно виважене формування та удосконалення професійної культури правоохоронця нового покоління, що є актуальною для теорії і практики підготовки та безперервної післядипломної освіти

співробітників органів внутрішніх справ. При цьому принципово важливим, наголошує академік, є виховання в правоохоронців системи професійно значущих для якісного виконання соціально-педагогічних функцій особистісних властивостей, зокрема таких, як: соціальна відповідальність; готовність прийти на допомогу в поєднанні з провідним місцем цінностей служіння людям і закону в підсистемі духовно-аксіологічних властивостей особистості; перцептивні здібності (здатність швидко і адекватно розуміти інших людей, у тому числі емпатично, бути одночасно уважним до багатьох об'єктів тощо); емоційна стабільність у поєднанні з умінням емоційно забарвлено передавати інформацію; особистісний динамізм (інтерактивність) як здатність впливати на інших людей; вольові якості; висока мовленнєва культура; здатність до антиципації (прогнозу розвитку подій, поведінкових явищ); креативність (здатність до творчих, нестандартних рішень) у поєднанні з професійними стереотипами діяльності.

Поряд із розвитком цих значущих соціально-педагогічних функцій правоохоронцеві, вважає В. М. Синьов, вкрай необхідно володіти конкретними методами і прийомами активізуючого або гальмуючого виховного впливу на особистість та різні малі й великі соціальні групи (роз'яснення, доведення, переконання, дискусія, "вибух", приклад, прохання, прояв доброти і турботи, комплімент, пробудження і активізація гуманних почуттів, наказ, заборона, прояв компетенції, натяк, попередження про наслідки, іронія та інше), а також уміти ці прийоми адекватно вибірково застосовувати.

Особливого значення з точки зору формування в правоохоронця таких особистісних рис і компетенцій, які сприяли б якісному виконанню соціально-педагогічних функцій і підвищенню авторитету пенітенціаристів, а також інших силових структур серед населення, набуває проблема із залученням співробітників ОВС та ДПтС, військовослужбовців уже з курсантської лави до повноцінного самовиховання, що є запорукою, на думку дослідника, створення стійкої (на майбутнє життя) мотивації самопізнання і самовдосконалення об'єктивності рефлексій у діяльності, поведінці, людських взаєминах.

Особливо цінним для теорії виховання є висновок академіка В. М. Синьова про те, що сама по собі педагогічна культура особистості як гуманітарна цінність, включаючи, безумовно, етичні та естетичні компоненти, але не обмежуючись ними, при її сформованості в людині сприяє не тільки якісному виконанню нею різноманітних, не лише професійних, соціальних ролей (у сімейній сфері), але й в значному ступені забезпечує авторитет такої людини і повагу до неї в суспільстві.

За більш ніж п'ятдесятирічну активну науково-педагогічну діяльність академік здійснив розробку та модернізацію навчальних планів і програм для різних типів спеціальних шкіл, для педагогічних навчальних закладів та для закладів освіти МВС України. За його науковим і організаційним керівництвом та при активній авторській участі було створено відомі праці з теорії виховання та навчання, відомі праці з олігофренопедагогіки, що є важливими підручниками та навчальними посібниками для студентів, курсантів закладів освіти МВС України, педагогів-практиків. Ціла низка навчальних посібників із проблем пенітенціарної педагогіки, підготовлених авторським колективом на чолі з В. М. Синьовим, завоювали широке визнання і стали хрестоматійними книгами як для курсантів, так і для офіцерів пенітенціарної системи.

Критично оцінюючи кадрове забезпечення правоохоронних органів із позицій їхньої психолого-педагогічної умілості, вчений завжди дотримується думки, що головне завдання вищої школи не вчити студента чи курсанта, а навчити його вчитися, враховуючи при цьому його особистість, індивідуальність. Дійсно, викладач повинен не радити, що, як, і коли робити, а показати альтернативу вибору, як її знайти, навчити самому процесу пошуку. Курсант, у свою чергу, спираючись на знання та особистий досвід, обирає і планує свої дії в навчанні. Керуючись таким баченням підготовки офіцера в навчальному закладі, В. М. Синьов спільно із своїми однодумцями на початку 90-х років, вперше на Україні започаткували в системі МВС підготовку психологів для органів виконання покарань і міліції. Історія життя психологічного факультету КІВС дає нам підстави визначити певні тенденції розвитку підготовки психологічних кадрів:

- орієнтація на створення науково-педагогічного комплексу: вищий навчальний заклад – наукові інститути НАПН України (психології, педагогіки, спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка, педагогіки та психології професійної освіти дорослих та інше) – установа виконання покарань, підрозділ ОВС;

- впровадження елементів системи навчання курсантів і слухачів за індивідуальними планами з розвитком їхньої науково-дослідної роботи та в проблемних групах;
- гуманізація та демократизація навчання як стиль взаємовідносин викладачів і курсантів, що є умовою посилення індивідуального виховного впливу на вихованців;
- впровадження курсантсько-викладацького самоврядування, формування через роботу курсантської ради факультету навичок організаторської діяльності;
- розвиток професійно-пізнавальної активності курсантів на основі впровадження нових методів викладання, найновіших технічних засобів навчання;
- розширення міжвузівських та міжнародних контактів спеціалістів.

Розпочата В. М. Синьовим, О. П. Северовим та іншими вченими принципово нова справа зі створення психологічної служби в пенітенціарній системі та в ОВС буде, на їх думку, лише тоді успішною, коли вона базуватиметься на принципах першонеобхідності, а не кон'юнктури. Напевно, що далеко не випадково, професор Київського університету ім. Св. Володимира Д. І. Тальберг ще аж у 1876 році стверджував: «Тюрма має справи з внутрішнім світом людини, з моральними хворобами та аномаліями, саме тому знання психологічні, безумовно, необхідні для успіху. Не буде сказано занадто, коли зазначимо, що сума і якість людських знань у сфері психології складають першооснову, на якій базується майбутнє тюремного питання».

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Демократичні перетворення, що визначають облік сьогодення, зокрема і психолого-педагогічної науки, насамперед сприяють зростанню соціальної ролі особистості на основі розробки життєздатної системи забезпечення духовного самовдосконалення людини, формування інтелектуального та культурного потенціалу суспільства. Саме тому ці процеси, на думку академіка Віктора Миколайовича Синьова, зобов'язують нас принципово по-іншому переосмислити минуле, що якраз і дасть змогу виробити нове бачення майбутнього психолого-педагогічної теорії та практики.

Список використаних джерел:

1. **Шеремет М. К., Супрун М.О.** (2005) Основні наукові здобутки В.М. Синьова та його наукової школи. Наукові школи НПУ ім. М.П. Драгоманова. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, С. 138–243.
2. **Супрун М.О.** (2006) Академік В.М. Синьов та вітчизняна юридична психологія. Матер. всеукраїнської науково-практичної конференції: «Актуальні проблеми юридичної психології». К: Київський нац. ун-т внутрішніх справ, С. 50–54.
3. **Супрун М.О.** (2008) Пенітенціарні аспекти педагогіки співпраці академіка В.М. Синьова. Вісник Академії управління МВС. № 3. С. 170–177.
4. **Супрун М.О.** (2010) Внесок наукової школи академіка В.М. Синьова в розвиток загальної та спеціальної психолого-педагогічної науки. Професор В.М. Синьов: до 70-річчя із дня народження. Бібліографічний покажчик. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. С. 13–23.
5. **Супрун М.О.** (2014) Дефектологія пенітенціарна. Міжнародна поліцейська енциклопедія. Т.8. Інформаційно-аналітична, освітня та наукова діяльність, психологічні засади поліцейської служби; міжнародне співробітництво. К.: «Атіка». С. 1469–1470.
6. **Супрун М.О.** (2014) Педагогіка співпраці академіка В.М. Синьова. Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби, 2014. №1(5). С. 179–184.
7. **Супрун М.О.** (2014) Внесок академіка В.М. Синьова та його наукової школи в розвиток загальної психолого-педагогічної науки та пенітенціарної теорії і практики (до 75-річчя із дня народження). Публічне право, 2014. №4 (16). С. 277–282.
8. **Супрун М.О.** (2015) Позааудиторна робота відомчого ВНЗ в контексті педагогіки співпраці академіка В.М. Синьова (із історії питання). Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Кримінально-виконавча політика України та європейського союзу: розвиток та інтеграція» (м. Київ, 27 листопада 2015 р.) К: ІКВС, 2015. С. 507–510.
9. **Дука О.А., Супрун М.О.** (2015) Наш ювіляр (до 75-річчя із дня народження академіка В.М. Синьова). Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби, 2015. №1 (9). С. 153–155.
10. **Волошин І.А., Супрун М.О.** (2015) Академік Віктор Миколайович Синьов і сучасна психокорекційна педагогіка. Збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції «Українська корекційна освіта: історія та перспективи розвитку» 24-25 вересня 2015 року, Випуск 1. НПУ ім. М.П. Драгоманова. С. 138-142.
11. **Супрун М.О.** (2016) Академік В. М. Синьов про самовиховання особистості майбутнього пенітенціариста. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крізь призму правових реформ» (м. Київ, 2 грудня 2016 р.) К: ІКВС. С. 340–342.
12. **Супрун М.О.** (2018) Педагогіка: підручник для духовних та світських закладів освіти. К.: КДА, 2018. 400 с.
13. **Супрун Д. М., Супрун М. О.** (2019) Академік В.М. Синьов і сучасна психолого-педагогічна наука (до 80-річчя із дня народження) Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: Наук.-метод. зб. Ін-ту спец. педагогіки і психології ім. М.Ярмаченка НАПН України. С. 283-296.
14. **Супрун М. О.** (2020) Академік В.М. Синьов як основоположник психолого-педагогічної теорії співпраці із людиною, яка перебуває в конфлікті із законом (до 80-

річного ювілею). Національний авіаційний університет. III Міжнародна науково-практична конференція «Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій» 26-27 березня 2020 року. Збірник наукових праць. С. 139-145. 15. **Супрун Д. М., Супрун М. О.** (2020) Внесок академіка В.М.Синьова в пенітенціарну науку та практику. Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 жовтня 2020 р.). Київ: ДНДІ МВС України. С. 116-122. 16. **Бойко-Бузиль Ю.Ю., Супрун М. О.** (2020) Ювілей академіка Синьова Віктора Миколайовича (до 80-річчя від дня народження). Вісник пенітенціарної асоціації України. №1. С. 143–150. 17. **Супрун Д. М., Супрун М. О.** (2021) Академік В.М. Синьов як основоположник пенітенціарної дефектології // Всеукраїнська науково-практична конференція «Історія та філософія освіти в незалежній Україні: контрверзи сучасного наукового пізнання», 08. 06. 2021 р. К.: ІП НАПН України. С. 210-214. 18. **Супрун Д. М., Супрун М. О.** (2021) З історії започаткування академіком В. М. Синьовим вивчення майбутніми пенітенціаристами основ дефектології. Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: зб. тез II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 жовтня 2021 р.). К: ДНДІ МВС України. С. 262-266. 19. **Супрун Д. М., Супрун М. О.** (2022) Діяльність академіка В. М. Синьова зі створення закладів освіти для дітей з розладами аутичного спектру в Україні (наприкінці 90-х років ХХ ст.) // Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки – 2022 в Україні (м. Київ, 24 травня 2022 р.). Київ: ДНДІ МВС України. С. 191-194. 20. **Супрун М.О.** (2023) Мої науково-педагогічні стежки: вибрані публікації. Збірник праць. К.: КДА. 344 с. 21. **Каплієнко А. І., Супрун Д. М., Супрун М. О.** (2024) Духовні детермінанти педагогіки співпраці академіка В.М. Синьова. Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко. Вип. 2 (109). Київ: вид-во СЧУ ім. В. Даля. С.59-67. 22. **Супрун Д., Супрун М., Харченко Т.** (2024) Академік В.М.Синьов як основоположник сучасної пенітенціарної дефектології // Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі: матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції (21 листопада 2024 року, м. Суми). – Суми :СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. С.36-40.

References:

1. Sheremet M. K., Suprun M.O. (2005) Osnovni naukovi zdobutky V.M. Synova ta yoho naukovi shkoly. Naukovi shkoly NPU im. M.P. Drahomanova. K.: NPU im. M.P. Drahomanova, S. 138–243. 2. Suprun M.O. (2006) Akademik V.M. Synov ta vitchyzniana yurydychna psykholohiia. Mater. vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii: «Aktualni problemy yurydychnoi psykholohii». K: Kyivskiy nats. un-t vnutrishnikh sprav, S. 50–54. 3. Suprun M.O. (2008) Penitentsiarni aspekty pedahohiky spivpratsi akademika V.M. Synova. Visnyk Akademii upravlinnia MVS. № 3. S. 170–177. 4. Suprun M.O. (2010) Vnesok naukovi shkoly akademika V.M. Synova v rozvytok zahalnoi ta spetsialnoi psykholoho-pedahohichnoi nauky. Profesor V.M. Synov: do 70-richchia iz dnia narodzhennia. Bibliografichnyi pokazhchyk. K.: NPU im. M.P. Drahomanova. S. 13–23. 5. Suprun M.O. (2014) Defektolohiia penitentsiarna. Mizhnarodna politseiska entsyklopediia. T.8. Informatsiino-analitychna, osvitiina ta naukova diialnist, psykholohichni zasady politseiskoi sluzhby; mizhnarodne spivrobitnytstvo. K.: «Atika». S. 1469-1470. 6. Suprun M.O. (2014) Pedahohika spivpratsi akademika V.M. Synova. Naukovyi visnyk Instytutu kryminalno-vykonavchoi sluzhby, 2014. №1(5). S. 179–184. 7. Suprun M.O. (2014) Vnesok akademika V.M. Synova ta yoho naukovi shkoly v rozvytok zahalnoi psykholoho-pedahohichnoi nauky ta penitentsiarnoi teorii i praktyky (do 75-richchia iz dnia narodzhennia). Publichne pravo, 2014. №4 (16). S. 277–282. 8. Suprun M.O. (2015) Pozaaudytorna robota vidomchoho VNZ v konteksti pedahohiky spivpratsi akademika V. M. Synova (iz istorii pytannia). Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Kryminalno-vykonavcha polityka Ukrainy ta yevropeiskoho soiuzu: rozvytok ta intehratsiia» (m. Kyiv, 27 lystopada 2015 r.) K: IKVS, 2015. S. 507–510. 9. Duka O.A., Suprun M.O. (2015) Nash yuviliar (do 75-richchia iz dnia narodzhennia akademika V.M.Synova). Naukovyi visnyk Instytutu kryminalno-vykonavchoi sluzhby, 2015. №1 (9). S. 153–155. 10. Voloshyn I.A., Suprun M.O. (2015) Akademik Viktor Mykolaiovych Synov i suchasna psykholohichni pedahohika. Zbirnyk materialiv I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi studentskoi konferentsii «Ukrainska korektsiina osvita: istoriia ta perspektyvy rozvytku» 24-25 veresnia 2015 roku, Vypusk 1. NPU im. M.P. Drahomanova. S. 138-142. 11. Suprun M.O. (2016) Akademik V. M. Synov pro samovykhovannia osobystosti maibutnoho penitentsiarysta. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktualni problemy prav liudyny, yaka perebuvaie v konflikti iz zakonom, kriz pryzmu pravovykh reform» (m. Kyiv, 2 hrudnia 2016 r.) K: IKVS. S. 340–342. 12. Suprun M.O. (2018) Pedahohika: pidruchnyk dlia dukhovnykh ta svitskykh zakladiv osvity. K.: KDA, 2018. 400 s. 13. Suprun D. M., Suprun M. O. (2019) Akademik V.M Synov i suchasna psykholoho-pedahohichna nauka (do 80-richchia iz dnia narodzhennia) Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy: Nauk.-metod. zb. In-tu spets. pedahohiky i psykholohii im. M.Iarmachenka NAPN Ukrainy.S 283-296. 14. Suprun M. O. (2020) Akademik V.M. Synov yak osnovopolozhnyk psykholoho-pedahohichnoi teorii spivpratsi iz liudynoiu, yaka perebuvaie v konflikti iz zakonom (do 80-richnoho yuvileiu). Natsionalnyi aviatsiynyi universytet. III Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Indyvidualnist u psykholohichnykh vymirakh spilnot ta profesii» 26-27 bereznia 2020 roku. Zbirnyk naukovykh prats. S. 139-145. 15. Suprun D. M., Suprun M. O. (2020) Vnesok akademika V.M.Synova v penitentsiarnu nauku ta praktyku.

Aktualni problemy psikhologichnoho zabezpechennia sluzhbovoi diialnosti pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv: zb. tez mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 30zhovtnia 2020 r.). Kyiv: DNDI MVS Ukrainy. S. 116-122. 16. Boiko-Buzyl Yu.Yu., Suprun M. O. (2020) Yuvilei akademika Synova Viktora Mykolaiovycha (do 80-richchia vid dnia narodzhennia). Visnyk penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy. №1. S. 143–150. 17. Suprun D. M., Suprun M. O. (2021) Akademik V.M. Synov yak osnovopolozhnyk penitentsiarnoi defektologii // Vseukrainska naukovopraktychna konferentsiia «Istoriia ta filosofiia osvity v nezalezhnii Ukraini: kontroverzy suchasnoho naukovoho piznannia», 08. 06. 2021 r. K.: IP NAPN Ukrainy. S. 210-214. 18. Suprun D. M., Suprun M. O. (2021) Z istorii zapochatkuvannia akademikom V. M. Synovym vyvchennia maibutnimy penitentsiarystamy osnov defektologii. Aktualni problemy psikhologichnoho zabezpechennia sluzhbovoi diialnosti pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv: zb. tez II mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 28 zhovtnia 2021 r.). K: DNDI MVS Ukrainy. S. 262-266. 19. Suprun D. M., Suprun M. O. (2022) Diialnist akademika V. M. Synova zi stvorennia zakladiv osvity dlia ditei z rozladamy autychnoho spektru v Ukraini (naprykintsi 90-kh rokiv KhKh st.) // Aktualnist ta osoblyvosti naukovykh doslidzhen v umovakh voiennoho stanu: zbirnyk tez Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii z nahody vidznachennia Dnia nauky – 2022 v Ukraini (m. Kyiv, 24 travnia 2022 r.). Kyiv: DNDI MVS Ukrainy. C. 191-194. 20. Suprun M.O. (2023) Moi naukovopedagogichni stezhky: vybrani publikatsii. Zbirnyk prats. K.: KDA. 344 s. 21. Kaplienko A. I., Suprun D. M., Suprun M. O. (2024) Dukhovni determinanty pedahohiky spivpratsi akademika V.M. Synova. Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats / Hol. redaktor H. P. Shevchenko. Vyp. 2 (109). Kyiv: vyd-vo SNU im. V. Dalia. S.59-67. 22. Suprun D., Suprun M., Kharchenko T. (2024) Akademik V.M.Synov yak osnovopolozhnyk suchasnoi penitentsiarnoi defektologii // Korektsiino-reabilitatsiina diialnist: stratehii rozvytku u natsionalnomu ta svitovomu vymiri: materialy Kh Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (21 lystopada 2024 roku, m. Sumy). – Sumy :SumDPU imeni A.S. Makarenka, 2024. S.36-40.

SUPRUN D, SUPRUN M, KHARCHENKO T. V.M. SYNIOV AND PENITENTIARY SCIENCE AND PRACTICE.

The article provides a comprehensive analysis of the scientific and practical contributions made by the prominent Ukrainian scholar, Academician V.M. Syniov, and the scientific school he founded, to the development of modern penitentiary science and practice. It highlights the pivotal role of his theoretical and methodological approaches in shaping key areas of correctional pedagogy and psychology. The article emphasizes the importance of the concept of pedagogy of cooperation, which has become a cornerstone in the process of resocialization of convicts, promoting humanistic interaction between correctional staff and inmates. Special attention is given to the development of penitentiary defectology and penitentiary psychology as distinct scientific fields, which were actively researched and systematized under the leadership of Academician Syniov. These studies have significantly contributed to understanding the specific psychological and pedagogical needs of persons in places of deprivation of liberty, especially those with developmental disorders. The article also examines the scientist's contribution to the theoretical and practical foundations of the formation of the professional personality of a law enforcement officer, stressing the importance of moral, ethical, and psychological training in ensuring effective performance within the penitentiary system. In addition, the article analyzes the creation and evolution of the psychological service in the penal system, initiated and supported by V.M. Syniov, which has become an integral part of the rehabilitation process and psychological support for both convicts and staff. The legacy of Academician Syniov continues to influence contemporary research and practice in the field, offering valuable tools and insights for further development of penitentiary education and psychological support systems.

Keywords: penitentiary pedagogy, penitentiary psychology, resocialization, pedagogy of cooperation, penitentiary defectology.

Подано 29.05.2025

Рекомендовано до друку 20.06.2025